

ПСИХОЛОГІЧНЕ СПРИЙНЯТТЯ ДОРΟΣЛИМИ ІНШОМОВНОЇ ПЕРІОДИКИ ТА ВІДЕО ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Бутузова Л.П., Дмитрієва С.М., Плотнікова М.Ф.

DOI: 10.37203/kibit.2020.43.04

УДК: 159.923:159.93:37.015.3

BUTUZOVA L.
0000-0002-2112-5211
lorabutuzova@gmail.com
Zhytomyr state university of Ivan Franko

БУТУЗОВА Л. П.
0000-0002-2112-5211
lorabutuzova@gmail.com
Житомирський державний університет імені
Івана Франка, м. Житомир

DMITRIEVA S.
0000-0001-8619-2717
dmitrievasveta49@gmail.com
Zhitomir branch of Kiev Institute of Business and
Technology

ДМИТРИЄВА С. М.
0000-0001-8619-2717
dmitrievasveta49@gmail.com
Житомирська філія Київського інституту
бізнесу та технологій, м. Житомир

PLOTNIKOVA M.
0000-0003-2852-3009
mfplotnikova@gmail.com
Zhytomyr national agroecological university

ПЛОТНИКОВА М. Ф.
0000-0003-2852-3009
mfplotnikova@gmail.com
Житомирський національний агроекологічний
університет, м. Житомир

Анотація. Статтю присвячено дослідженню проблеми вдосконалення технологій навчання іноземній мові у зв'язку з обґрунтованими актуальними світовими процесами зростання відповідного попиту, в тому числі – серед осіб зрілого віку. Представлено результати дослідження психологічних особливостей та чинників сприйняття дорослими іноземних відеоматеріалів та періодичних видань у процесі засвоєння іноземної мови. Презентовано об'єктивні (пов'язані з віком, часом, мовою, психофізіологічними змінами та досвідом навчання) та суб'єктивні (когнітивні, афективні, мотиваційні та особистісні) психологічні труднощі, що виникають при опануванні іноземної мови в дорослому віці. Визначено психологічні бар'єри у сприйнятті інформації іноземною мовою та базові чинники успішного опанування іноземними мовами у старшому віці. Охарактеризовано резерви підвищення ефективності опанування мовних навичок дорослими та окреслено шляхи подолання психологічних бар'єрів у засвоєнні ними іноземної мови. Показано, що сучасний зміст та якість навчання дорослих визначається потребою гармонізації системи освіти з особистісним розвитком індивіда, що розкривається через забезпечення відповідного середовища під час вивчення іноземних мов. Проаналізовано специфіку інтерактивної (відеоряд, публікація у періодичному виданні) та прямої (традиційне навчання) моделей у застосуванні до оволодіння іноземною мовою у цей віковий період. Систематизовано особливості ускладнень та покращення сприймання дорослими оригінальних відео- та друкованих матеріалів під час вивчення іноземної мови залежно від характеристик пропонованих матеріалів. Представлено результати дослідження психологічних можливостей інтегрованої моделі навчання іноземної мови із застосуванням іноземних відеоматеріалів та періодичних видань. Визначено базові чинники успішного сприйняття інформації іноземною мовою: фізіологічні та психологічні характеристики індивіда, його вікові особливості, педагогічні прийоми та методи занурення. Встановлено, що легкість сприйняття та засвоєння матеріалу іноземною мовою, в силу психологічного «поглинання», впливу вербальних та невербальних засобів дозволяє формувати середовище, ідентичне країні, мову якої вивчають. Інтерактивна модель навчання іноземній мові (відеоряд, публікація у періодичному виданні) концентрує увагу на візуальних особливостях та функціях мови. Це дозволяє підвищити швидкість засвоєння іноземної лексики, уникати таких психологічних бар'єрів як втома та низька зацікавленість, стимулювати вмотивованість й формувати стійку систему мотивації навчання через становлення ціннісних орієнтацій індивіда. Розроблено оптимальні шляхи підвищення ефективності використання відео- та друкованих матеріалів, орієнтованих на носіїв мови, для опанування іноземної мови дорослими.

Ключові слова: когнітивні особливості сприйняття іноземної мови, інтерактивна та пряма моделі оволодіння іноземною мовою, чинники сприйняття інформації іноземною мовою, психологічні бар'єри опанування іноземної мови, засоби вивчення іноземної мови, сприйняття іноземних відео- та друкованих матеріалів.

Для цитування: Бутузова Л.П., Дмитрієва С.М., Плотнікова М.Ф. Психологічне сприйняття дорослими іноземної періодики та відео при вивченні іноземної мови. Вісник Київського інституту бізнесу та технологій. 2020. № 1 (43). С. 26-33 DOI: 10.37203/kibit.2020.43.04

PSYCHOLOGICAL PERCEPTION OF FOREIGN-LANGUAGE PERIODICALS AND VIDEOS BY ADULTS LEARNING FOREIGN LANGUAGE

Abstract. The article is dedicated to studying the issues of foreign language teaching technologies improvement in light of current reasonable world processes, the growth of the demand, including among older adults. The results of studying the psychological features and factors of foreign language video and periodicals perception by adults while learning a foreign language are presented. Objective (related to age, time, language, psychophysiological changes and learning experiences) and subjective (cognitive, affective, motivational and personal) psychological difficulties encountered when mastering a foreign language in adulthood are presented. Psychological barriers to the perception of information in a foreign language and the basic factors of a successful acquisition of foreign languages in older age are identified. Reserves for increasing the efficiency of language acquisition by adults are outlined and ways to overcome psychological barriers to learning a foreign language are outlined. Demonstrated that modern curriculum and quality of adults' education are determined by the need to bring in line the educational system with the personal development, which is revealed by providing a suitable environment for learning foreign languages. The specifics of interactive (video series, publication in periodicals) and direct (traditional training) models concerning foreign language acquisition in this age period are analyzed. Features of complications and improvement of the adult perception of original video and printed materials during the study of a foreign language are systematized based on the characteristics of the offered materials. The results of studying the psychological capabilities of an integrated model of foreign language teaching with the use of foreign language videos and periodicals are presented. The basic factors of successful perception of information in a foreign language are determined: physiological and psychological characteristics of an individual, age peculiarities, pedagogical techniques and immersion methods. It is established that the ease of perception and acquisition of the material in a foreign language, due to its psychological «absorption», the impact of verbal and non-verbal means allows forming an environment identical to the country the language of which is being studied. The interactive model of foreign language teaching (video series, publication in periodicals) focuses on the visual features and functions of the language. It allows the increase in the speed of mastering the foreign language vocabulary, avoiding such psychological obstacles as fatigue and low interest, motivation stimulation and creating a stable learning motivation system through the formation of personal values. Optimal ways for improving the use of video and print materials (targeted for native speakers) for mastering a foreign language by adults are developed.

Keywords: cognitive features of foreign language perception, interactive and direct models of acquiring a foreign language, factors of information perception in a foreign language, psychological obstacles of foreign language acquisition, means of foreign language learning, perception of foreign language video and print material.

Cite as: Butuzova L., Dmitrieva S., Plotnikova M. F. (2020) Psychological perception of foreign-language periodicals and videos by adults learning foreign language. Herald of Kiev Institute of Business and Technology. 1 (43). 26-33 DOI: 10.37203/kibit.2020.43.04

Отримано / Received 07.01.2020
Отримано виправлений варіант / Received in revised form 18.02.2020
Прийнято до друку / Accepted 05.03.2020

Постановка проблеми. Трансформація соціокультурного простору та окреслення євроінтеграційного вектору України посилили тенденцію зростання мотивації до вивчення іноземних мов не лише серед молоді, але й серед дорослих, що актуалізувало необхідність формування у них навичок спілкування іноземною мовою. У зв'язку з цим постала нагальна необхідність пошуку ефективних засобів не лише навчання, але й засвоєння дорослими іноземної мови. Сучасний зміст та якість такого навчання визначається потребою гармонізації системи освіти з особистісним розвитком індивіда, що особливо повно розкривається через механізм «занурення», зокрема забезпечення відповідного середовища під час вивчення іноземних мов. Останнє є обумовленим психологічними особливостями сприйняття інформації зовнішнього середовища. Світовий досвід оптимізації умов вивчення другої (іноземної) мови (Saville-Troike, M., 2009, [15], J. Harmer, 2007 [13]) засвідчує перспективний характер використання відеоматеріалів та періодичних видань як засобів вивчення іноземних мов дорослими. Водночас, динамічний

характер розвитку засобів комунікації, психологічні особливості світосприйняття дорослих та глобалізація суспільних процесів визначають актуальність подальших досліджень у цій царині.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Головними аспектами досліджень вчених у царині філології, психолінгвістики та педагогічної психології є відмінності набуття професійних мовленнєвих компетенцій різними віковими категоріями населення [15]. Доробок медичного та психологічного напрямів актуалізує нейрофізіологічні та нейропсихологічні процеси різних вікових періодів з позиції сприйняття нових знань, враховуючи швидкість навчання, стійкість отриманих результатів та набуття функціональної компетентності [13]. Ефективність набуття мовних навичок через використання відеоматеріалів та періодичних видань ставала предметом досліджень О. Зубченко, С. Ніколаєва, Ф. Рожкова, О. Тернопольського, І. Щербакова та ін. Дослідники розкривають ступінь фокусування учнів на навчальному матеріалі, здатність індивіда розуміти сутність концентрації зусиль на вивченні нового матеріалу,

спираючись на абстрактні поняття, сприйняття навколишнього простору як джерела інформації та навичок. R. В. Adler, G. R. Rodman, (1999) у своїй роботі презентують уявлення про специфіку сприйняття через комунікацію та спілкування, L. С. Vovee (1991) актуалізує підходи до ділового спілкування та бізнес-комунікацій як специфічного середовища. Л. Арредондо (1998) ілюструє здатність передавати знання через контекст, С. А. Бойко (2015) обґрунтовує механізм формування мовних навичок через біокогнітивну лінгвістику та орієнтуючу функцію мови. М. В. Бондар (2018), навпроти, орієнтує на національно-культурні компоненти вивчення мови. І. В. Денисовець (2019) оцінює сприйняття нової мови через її емоційно-оцінний потенціал. М. С. Дорофієва (2016) вивчає практичні аспекти аналізу в перекладі. Т. В. Журавель (2019) розкриває специфіку субтитрування відеоряду з позиції викладання у вищій школі. О. Ю. Качмар (2016) визначає сутність психотерапевтичної складової комунікативних стратегій. В. Б. Кашкін (2006) обґрунтовує сутність та специфічні особливості побутового, метакомунікативного, мовленнєвого та вербального мислення. Г. В. Колшанский (2005) відмічає важливість контекстної семантики. Г. Мацюк (2010) обґрунтовано доводить функціональну роль мовної політики, а Л. Я. Терещенко (2018) звертає увагу на помилки аудіовізуального перекладу, аналізує професійну спрямованість мовлення, рівень знань, проблеми психологічно-лінгвістичних особливостей, класифікації мовленнєвих форм тощо. Вищезазначені дослідження значною мірою охоплюють когнітивні особливості сприйняття знань та опанування іноземної мови з урахуванням вікових змін. Водночас, представлені роботи мають узагальнюючий характер і потребують розширення спектру інструментів з метою підвищення ефективності навчання іноземної мови в період дорослості.

Метою статті є презентація результатів дослідження психологічних особливостей сприйняття дорослими іншомовних відомостей та опублікованих видань з метою підвищення ефективності їх використання як інструментів вивчення іноземних мов у зазначений віковий період. Досягнення мети передбачало вирішення ряду завдань: 1) визначення специфіки психологічного сприйняття дорослими відомостей під час вивчення іноземних мов; 2) обґрунтування пропозицій щодо підвищення ефективності використання відео- та друкованих матеріалів, орієнтованих на носіїв мови, для опанування іноземної мови дорослими учнями.

Методи дослідження. Провідними методами дослідження стали системний аналіз та узагальнення даних, отриманих з літературних джерел, неструктурованих цільових опитувань слухачів (студентів дорослого віку) та багаторічного власного викладацького досвіду.

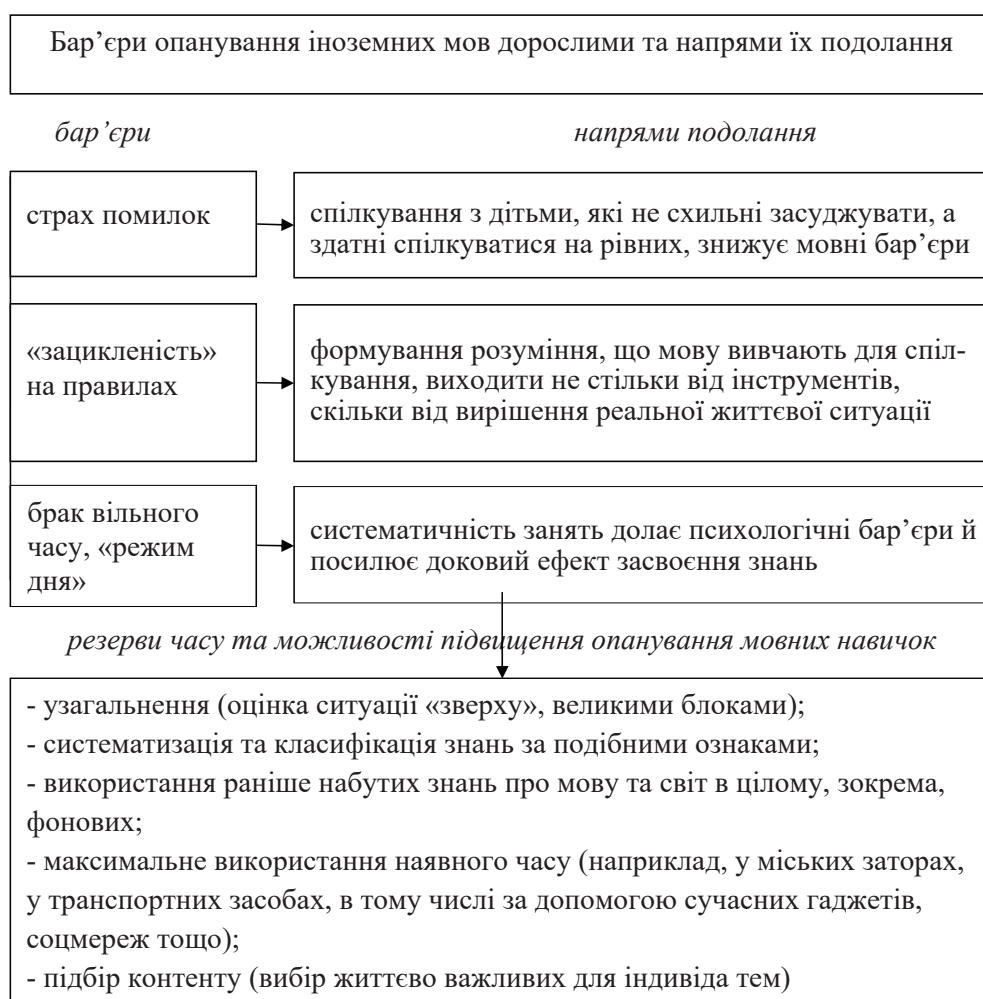
Виклад основного матеріалу. Зі зростанням в реаліях сьогодення попиту на ефективне опанування іноземної мови дорослими, вагоме місце у психолінгвістичному, методичному та педагогічному теоретико-дослідницькому доробку посіли роботи, спрямовані на вивчення складнощів її опанування у цьому віці [7, 9, 10]. Узагальнюючи ключові проблеми в засвоєнні дорослими іноземної мови, згрупуємо їх у площинах суб'єктивних та об'єктивних труднощів. До об'єктивних труднощів можна віднести: складності мови (структурні, граматичні, семантичні, фонологічні, спорідненість з мовою носія), яка вивчається; психофізіологічні вікові зміни, біологічно обумовлений перетин «критичного періоду», що визначає посилення важкості в опануванні мовленнєвих процесів, нейропластику нервових процесів; брак вільного часу; можливість перебування у мовному середовищі; деструктивний досвід попереднього вивчення іноземної мови тощо [7, 9]. Власне психологічні проблеми, на нашу думку, можна презентувати як суб'єктивні чинники, які поєднують у собі комбінацію різних пізнавальних та особистісних диспозицій. Суб'єктивні труднощі виявляються у когнітивних, афективних, мотиваційних, особистісних аспектах. Когнітивні проблеми лежать у площині індивідуальних розумових здібностей, пізнавальної здатності до засвоєння, сприйняття та запам'ятовування інформації, ригідність у сприйнятті нових методик викладання. Цей тип труднощів успішно долається шляхом адекватно підбраного підходу, методики навчання, системного, а не фрагментарного способу подачі інформації [10]. Страх помилки, провалу, неуспіху у засвоєнні, тривога з приводу засудження чи негативної оцінки власних здібностей, відсутність емоційного відреагування на засвоювані мовні конструкції відображають афективний аспект труднощів. Брак мотивуючих факторів, інформаційні контамінації щодо неможливості опанування іноземної мови в дорослому віці, вплив ефекту вивченої безпорадності (пов'язаної з невдалим попереднім досвідом засвоєння цієї чи іншої мови), пошук причин неможливості ефективного засвоєння мови поєднує блок мотиваційних детермінант. Не останню роль відіграють і особистісні характеристики, які можуть стати на шляху ефективного опанування іноземної мови: загострене почуття власної неповноцінності, комунікативні бар'єри розмовної мови, зацикленість на правилах, а не інструментах тощо.

Когнітивна репрезентація засвоєння іноземної мови значною мірою визначається і специфікою сприйняття її в дорослому віці. Узагальнено провідні чинники сприйняття інформації іноземними мовами у науковому доробку вітчизняних та зарубіжних дослідників представлено у таблиці 1.

Таблиця 1

Чинники сприйняття інформації іноземною мовою за визначенням провідних дослідників

Представники	Фізіологічні та психологічні характеристики індивіда	Вікові особливості	Педагогічні прийоми	Методи заурення, розвиток навичок у середовищі
М. Saville-Troike [15]		+		
J. Harmer [13]	+			
Н. Орлова, Т. Кучай [9]		+		
Л. І. Анциферова [1]	+			
О. М. Білик. [2]			+	+
Л. В. Власенко [4]			+	
О. А. Ізмайлова [5]				+
В. О. Кравець, В. М. Кухаренко [6]	+	+	+	+

Рис. 1. Типові бар'єри в опануванні іноземної мови дорослими та напрями їх подолання

Особливо гостро питання опанування іноземної мови постає у зв'язку з віковими змінами. Так, для дорослих актуальнішими є проблеми

психофізіологічного характеру (зниження ефективності запам'ятовування, через уповільнення швидкості протікання психічних процесів), ніж

мотиваційного. Узагальнюючи типові бар'єри у сприйнятті дорослими іноземної мови (рис. 1) зауважимо, що найкращий відгук (71% опитаних респондентів) знайшла практика використання оригінальних мовних ситуацій у відео- та друкованому форматах, розрахованих на носіїв мови.

Дискусійним продовжує залишатися питання легкості та ефективності засвоєння іноземної мови в дитячому, підлітковому, юнацькому та дорослому віці [7]. Не вдаючись до порівняльного аналізу переваг і недоліків у сприйнятті іноземної мови представників різновікових категорій, зупинимося на ряді переваг студентів старшого віку. У нагоді при опануванні нової мови стає усвідомлена здатність вчитися, дисциплінованість, аналітичні здібності та вища здатність до класифікації, наявність досвіду та системи фонових знань про систему в цілому, оперування великим набором понять, прагматичні навички, вища здатність концентруватися на нудних завданнях. Активізація цих резервів відбувається за умови застосування у навчанні дорослих комунікативного підходу, базованого не на актуалізації ситуації, а на застосуванні граматичних та лексичних інструментів у актуалізованій ситуації [15].

Аналізуючи дані вітчизняних та зарубіжних педагогів, психологів та лінгвістів, які досліджували чинники ефективності вивчення іноземних мов, можемо констатувати, що більшість з них обґрунтовують необхідність запровадження використання відеоматеріалів та публікацій іноземною мовою як допоміжних інструментів у сприйнятті та засвоєнні іноземної мови. Відеоматеріали та публікації оригінальних ЗМІ є складовою методу занурення у середовище носіїв мови за більш бюджетного підходу до її опанування, порівняно з безпосереднім проживанням в колі носіїв іноземної мови. Наразі вважається, що оригінальні матеріали є складними для новачків в силу швидкості подання мови, граматики та лексики, а доступ до якісних спеціалізованих матеріалів – дорогим, тоді як ефективної комунікації великої кількості людей (в разі навчання групами) різних культур можна досягти лише за значних мотивації та бажання [12]. Вирішити це ускладнення можна за рахунок ступеневої (рівневої) вибіркової змісту, обсягу та характеру цих матеріалів, орієнтованих на тематику та лексику актуалізованих потреб дорослих, які опановують іноземну мову.

Виконуючи одночасно інформативну, стимулюючу, контактостановлюючу, розважальну функції, а також забезпечуючи цілеспрямований вплив на індивіда через його систему ціннісних орієнтацій, масмедійні матеріали спроможні, віддзеркалюючи дійсність країни, мову якої вивчає суб'єкт, «м'яко та ненав'язливо» даючи уявлення про життя суспільства «поляризувати» у напрям засвоєння лексичного шару. Можли-

вість застосування різних мовленнєвих стилів, жанрів та засобів впливу на індивідуальність, мобільний характер носіїв відеоряду дозволяє зробити процес вивчення мови безперервним, за одночасного зниження психологічного бар'єру втоми та несприйняття.

Оригінальні відео та друковані матеріали дозволяють мати цілісне уявлення про культуру, мовно-лінгвістичні особливості соціально-культурного середовища, мову якого вивчають, зокрема через візуальний ряд, вербальні та невербальні сигнали, розуміючи співрозмовника, сприймаючи мову на слух, моделюючи мовленнєве спілкування. У відеоматеріалах (фільмах, передачах, доповідях тощо) реалізовано ефект аудіювання. При цьому людина сприймає усне мовлення, свідомо здійснюючи обробку інформації. Відеоряд як потужний зовнішній подразник активізує умовно-рефлекторну здатність індивіда, ефективно посилює мотивацію через сутнісно-змістовне спілкування, а також є доступним методом швидкого та якісного набуття знань і навичок, через вживання в образи героїв, точне відображення інформації про зовнішній світ. Зорові опори (органи мовлення, міміка, слухові відчуття, жести тощо) підкріплюють зміст промови, посилюючи навички здогадування, стимулюючи пізнавальну діяльність.

Друковані видання є більш обмеженими з позиції оцінки засобів впливу на того, хто опановує іноземну мову. Водночас вони посилюють навички запам'ятовування слів, виразів та їх символічного еквівалента. Перевагою використання оригінальних текстів (з газет, журналів, книг, мережі Інтернет тощо) є доступність (легко підготувати, надрукувати та представити для обговорення). При цьому, важливо розуміти, що публікація та використання кожного конкретного друкованого засобу переслідує свою мету. Сам документ може бути визнаний зразком звіту про опанований матеріал або засобом міжкультурної комунікації.

Запровадження оригінальних відео та опублікованих матеріалів на уроках іноземної мови є прикладом синтезу міжпредметних зв'язків лінгвістики, культурології, психології, мовознавства. Відеоматеріал засвоюється легше, ніж друкований, водночас, психологічне сприйняття оригінальних відеороликів та друкованих матеріалів має свої особливості, порівняно з адаптованими аналогами. У таблиці 2 наведено наші дослідницькі узагальнення щодо можливих позитивних ефектів та ускладнень сприйняття оригінальних іншомовних відео- та друкованих матеріалів дорослими при засвоєнні ними іноземної мови [1], [2], [4], [11], [12], [13], [14], [15].

Інтегрований характер навчання, використання різноманітних засобів комунікації та можливостей освітніх технологій розширюють потенціал учня та викладача, створюючи насичене інформаційне середовище та формуючи

Таблиця 2

Специфіка психологічного сприйняття оригінальних відео- та друкованих матеріалів під час вивчення іноземної мови

Характеристика матеріалів	Позитивний вплив на сприйняття	Ускладнення сприйняття
1. Відмінні від традиційних вправ лексичні конструкції, поширені фразеологізми, сюжетні лінії	посилюють інтерес та мотивацію до вивчення матеріалу іноземною мовою	складність сприйняття іншої культури не завжди дозволяє вірно реагувати
2. Психологічна доступність матеріалів, виготовлених для носіїв мови	матеріали є копією мовного середовища і відображають всі його характеристики без необхідності проживання в країні, мову якої вивчають	мають місце тематичні та мовні обмеження, насичені новою лексикою, що знижує мотивацію до навчання
3. Швидкість опрацювання матеріалів та доступність до їх розуміння	викликає захоплення внаслідок високої ефективності матеріалу, що посилює ефективність передачі інформації	високими є швидкість мовлення та ступінь складності лексики, що підсилює складність за довготривалого використання
4. Ефективність засвоєння нових знань та тривалість їх зберігання	знання мови є кращим та довше зберігається	складність оформлення навчального матеріалу,
5. Здатність до синхронізації знань	відсутнє нехтування інформацією на користь оволодіння мовою	результати не є однозначними, складні до ідентифікації та аналізу
6. Розуміння за допомогою вербальних та невербальних засобів	ефект запам'ятовування забезпечується за рахунок додаткових засобів впливу	складність перекладу, стандартизований характер матеріалів
7. Здатність до поєднання різних функцій навчання	у матеріалах мова та культура замінюють одна одну, імітується ситуативний контекст справжньої ситуації, що полегшує розуміння	за рахунок лексики, швидкості та специфіки матеріалу на початкових етапах призводить до фрустрації, особливо літніх людей
8. Здатність безпосередньо впроваджувати набуті знання	семіотична система (мова, картинка, музика тощо) надає цікавого контексту	гіршою є підготовка до справжніх мовних контактів, необхідна більша варіантність текстів та вправ
9. Реакція на матеріал	схиляє до висловлення власної точки зору, коментування матеріалу, з яким познайомилися	створює обмеження для групової динаміки за неоднорідності курсу, зокрема, внаслідок пасивно-рецептивного ставлення адресанта до матеріалу

системне бачення індивіда через моделювання професійних ситуацій [8]. Будучи, за своєю суттю, додатковим механізмом засвоєння навчального матеріалу, відеоряд та друкований текст створюють можливість ефективного засвоєння матеріалу за одночасного розвитку навчально-пошукової та творчої складової, розширення професійної компетентності, головним чином, за рахунок системи самоосвіти. Психологічна реакція, що виникає як результат впливу на проблему, розкрити у відео- та друкованих матеріалах, спонукає до обговорення, діалогу, комунікації. Стимул, який спонукає до розмови, закладений в специфіці матеріалу, його спроможності «пробудити» бажання коментувати, відгукуватися, ділитися досвідом, власними асоціаціями, думками, активуючи творчий потенціал. Водночас, труднощі у навчанні виникають з позиції підбору лексичного, змістовного та комунікаційного матеріалу, зокрема такого рівня, що забезпечить достатній ступінь різноманітності вправ та ситуацій.

Іншою проблемою є складність соціально-культурної інтеграції мови іншої країни.

Подолання вказаних на рисунку 1 бар'єрів базується на здатності вивчати іншу культуру через краще розуміння особливостей власної, використовуючи їх спільні характеристики, забезпечувати системність та регулярність занять, емоційне тренування завдяки сугестивному потенціалу, зокрема фільмів. Конкуренція між мовним здобутком та країнознавством може бути компенсована за рахунок використання засобів, які семіотично відображають інформацію про внутрішній суспільний досвід народу, мову якого вивчають, в тому числі через персоналізацію іноземного досвіду та розгляд мовно-культурних реалій, що є зрозумілими, впорядкованими, загальноосвітними. До такої категорії засобів можна віднести інтерв'ю, автобіографічні матеріали, літературні твори про історичні події, фахові та соціально-наукові тексти [14]. Останні охоплюють соціальні процеси, викликають свідому реакцію на них, що дозволяє віднести їх до суспільної тематики.

Інтенсивний колективний досвід групи також може сприяти підвищенню мотивації до навчан-

ня, коли досвід одного чи кількох індивідів виступає в якості зразка. Менша спроможність до навчання з боку дорослих може бути компенсована їх здатністю опрацювати різні матеріали. Вдала комбінація зображення та слів дозволяє сформувати когнітивні індикатори (асоціативні зв'язки для полегшення запам'ятовування). Останні посилюють ефект запам'ятовування та забезпечують його довготривалий характер завдяки достовірності ситуацій та життєвої дійсності матеріалів, країни, мову якої вивчають [11].

Результатом сформованої у дослідженні позиції стала апробація результатів з групою зрілої вікової групи (7 осіб), що дозволило на 45% підвищити рівень засвоєння ними вивченого матеріалу за період 3 місяців.

Висновки та перспективи. В результаті проведеного дослідження встановлено, що:

1. Опанування іноземної мови в дорослому віці пов'язане з об'єктивними (вік, час, мовні особливості, психофізіологічні зміни, досвідом навчання) та суб'єктивними (когнітивні, афективні, мотиваційні та особистісні) труднощами. Ці труднощі у слухачів старшого віку мають тенденцію до зростання.
2. Відмінність здатності опанування дорослими навичок іншомовного спілкування зумовлене їх психологічними бар'єрами до сприйняття нової інформації, зокрема, таких, як: страх помилок, засудження, фіксація на опанованих правилах, брак часу, швидка втомлюваність, невіра у позитивний ефект засвоєння, очікування тривалого та важкого навчання, які не лише знижують загальну зацікавленість, але й впливають на результативність опанування дорослими іноземної мови. Натомість вищий, порівняно з молоддю, рівень усвідомленості, дисциплінованості, прагматичні навички, аналітичні здібності, розширення можливостей для самореалізації сприяє опануванню іноземної мови в дорослому віці.
3. Ефективним напрямом подолання психологічних бар'єрів сприйняття іноземної мови дорослими зарекомендував себе комунікативний підхід, що передбачає залучення своїх дітей до процесу комунікації, представленість у відеоматеріалах реальних життєвих ситуацій та систематичність роботи з друкованими та відео-матеріалами.
4. Використання сучасних засобів комунікації та зв'язку (гаджетів, соцмереж) дозволяє здійснювати процес занурення у мовленнєве середовище, а вплив вербальних та невербальних засобів під час перегляду відеоматеріалів, полегшує їх сприйняття та формує фонологічні компетенції (здатність особи до сприйняття й відтворення відповідного звукового ряду).
5. Легкість сприйняття та засвоєння матеріалу іноземною мовою через відео- та друковані

матеріали країни походження в силу ефекту психологічного «поглинання» дозволяє формувати середовище, ідентичне країні, мову якої вивчають. Представлення текстів, орієнтованих на носіїв мови, дозволяє збагачувати лінгвістичний запас фразеологізмами, усталеними виразами, епітетами та іншими ситуативно-функціональними мовленнєвими формами як готовими шаблонами для подальшого їх вживання особою, яка навчається.

6. Можливість обрання матеріалів відповідно до професійних, вікових та особистісних інтересів студента дозволяє знизити психологічне несприйняття за рахунок наявного інтересу до змісту самого матеріалу.

Перспективою подальших досліджень вбачаємо пошук механізмів та інструментів підвищення мотивації до вивчення іноземної мови, розвитку ейдетичної пам'яті, виявленні гендерної специфіки у сприйнятті дорослими іноземної мови, пошуку ефективних засобів засвоєння іноземної мови у запровадженні для дорослих природовідповідної ноосферної освіти, базової на зануренні у мовне середовище.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Анциферова Л.І. Принцип зв'язку психіки і діяльності та методологія психології. Методологічні та теоретичні проблеми психології. 2005. №3. С.43–76.
2. Білик О.М., Борисова А.О., Ульянова Т.П. Етнографічні навчальні відеофільми як засіб соціокультурної адаптації іноземних студентів. Актуальні питання організації навчання іноземних студентів у європейському освітньому просторі: Міжнар. наук.-метод. конф. (Тернопіль, 13–14 травня 2014 р.). Тернопіль: Вид-во ТНТУ ім. Івана Пулюя, 2014. С. 171–174.
3. Бойко В.А. Феномен покоління: особливості соціологічної концептуалізації. Грані. 2014. №12 (116), С. 158–161. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_20141229 (дата звернення: 10.11. 2017)
4. Власенко Л.В. Методи навчання іноземних мов. Інноваційні методи викладання іноземних мов у немовних вищих навчальних закладах. Програма і матеріали II Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 16 травня 2016 р.). Київ: НУХТ, 2016 р. 69 с.
5. Измайлова О.А. Формування іншомовної комунікативної компетенції як структурного компоненту комунікативної культури студентів мовних ВНЗ. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти. ХНУ. 2010. № 17. С. 66–72.
6. Кравець В.О., Кухаренко В.М. Інформаційний освітній простір України для безперервної освіти. Telematics & LifeLong Learning. International Workshop. Kyiv, 2001. С.116–126.
7. Мацюк Г. Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання. Мова і суспільство. 2010. №1, С. 5–20.
8. Набока О. Професійно орієнтовані технології навчання у підготовці майбутніх педагогів. Рідна школа: щомісячний науково-педагогічний журнал. 2011. № 4/5. С. 31–35.
9. Орлова Н., Кучай Т. Вікові особливості вивчення іноземної мови. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки. 2011. Вип. 99, С. 147–158.

10. Щукин А.Н. Обучение иностранным языкам. Теория и практика: учеб. пособие для преподавателей и студентов. Изд-е 2-е, испр. и доп. Москва: Филоматис, 2006. 480 с.

11. Ankerstein H.S. Das visuelle Element im Fremdsprachenunterricht. Stuttgart, 1972. 104 s.

12. Ellis R. Understanding second language acquisition. Oxford University Press, 1985. 327 p.

13. Harmer J. How to Teach English. Pearson Longman, Harlow, 2007. 288 p.

14. KraußH. Der Unterrichtsfilm. Ein Beitrag zur Mediendidaktik. Donauwörth. 1972. 204 s.

15. Saville-Troike M. Introducing Second Language Acquisition. Cambridge University Press, 2009. 206 p.

REFERENCES

1. Antsiferova, L.I. (2005) Pryntsyp zviazku psykhyky i diialnosti ta metodolohiia psykholohii. Metodolohichni ta teoretychni problemy psykholohii [The principle of connection between psychology and activity and methodology of psychology. Methodological and theoretical problems of psychology]. 3: pp.43–76. [In Ukrainian].

2. Bilyk, E.M., Borisova, A.A., Ulyanova, T.P. (2014) Etnohrafichni navchalni videofilmy yak zasib sotsiokulturnoi adaptatsii inozemnykh studentiv. Aktualni pytannia orhanizatsii navchannia inozemnykh studentiv u yevropeiskomu osvithomu prostori: Mizhnar. nauk.-metod. konf. [Ethnographic educational videos as a means of socio-cultural adaptation of foreign students. Topical issues of the organization of training of foreign students in the European educational space: mezhdunar. sciences' .-method. conf.] (Ternopil, may 13-14, 2014). Ternopil: Publishing house of TNTU. Ivana Puluya. pp.171–174. [In Ukrainian].

3. Boyko, V.A. (2014). Fenomen pokolinnia: osoblyvosti sotsiologichnoi kontseptualizatsii. Hrani. [The phenomenon of generation: peculiarities of the sociological conceptualization. Facets.] 12 (116): pp.158–161. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Grani_2014_12_29 [In Ukrainian].

4. Vlasenko, L.V. (2016) Metody navchannia inozemnykh mov. Innovatsiini metody vykladannia inozemnykh mov u nemovnykh vyshchykh navchalnykh zakladakh. Prohrama i materialy II Vseukr. nauk.-prakt. konf. [Methods of teaching foreign languages. Innovative methods of teaching foreign languages in non-linguistic higher education institutions. Program and materials II

all-Ukrainian. sciences' .- prakt. Conf] (Kiev, may 16, 2016) Kiev: NUCHT. 69 p. [In Ukrainian].

5. Izmailova, E.A. (2010) Formuvannia inshomovnoi komunikatyvnoi kompetentsii yak strukturnoho komponentu komunikatyvnoi kultury studentiv movnykh VNZ. Vykladannia mov u vyshchykh navchalnykh zakladakh osvity. [Formation of foreign language communicative competence as a structural component of the communicative culture of students of language universities. Teaching languages in higher education institutions]. HNU. 17: pp. 66-72. [In Ukrainian].

6. Kravets, V.O., Kukhareno, V.M. (2001) Informatsiyni osvithni prostir Ukrainy dlia bezpererвної osvity. [Information educational space of ukraine for continuous education]. Telematics & LifeLong Learning. International Workshop. pp.116– 126. [In Ukrainian].

7. Matsuk, G. (2010). Suchasna sotsiolingvistyka: tendentsii v rozvytku teorii i zavdannia. Mova i suspilstvo. [Modern sociolinguistics: trends in the development of theory and problems. Language and society]. 1: pp.5–20. [In Ukrainian].

8. Naboka, A. (2011). Profesiino orientovani tekhnolohii navchannia u pidhotovtsi maibutnykh pedahohiv. Ridna shkola: shchomisiachnyi nauko-vedahohichnyi zhurnal. [Professionally oriented learning technologies in the training of future teachers. Native school: a monthly scientific and pedagogical magazine]. 4/5: pp.31–35. [In Ukrainian].

9. Orlova, N., Kuchay, T. (2011) Vikovi osoblyvosti vyvchennia inozemnoi movy. Naukovi zapysky. Seriya: Pedahohichni nauky. [Age-related features of learning a foreign language. Scientific notes. Series: Pedagogical Sciences]. 99: pp.147–158. [In Ukrainian].

10. Shchukin, A.N. (2006). Obuchenye ynostrannim yazikam. Teoryia y praktyka: ucheb. posobyie dlia prepodavatelei y studentov. [Teaching foreign languages. Theory and practice: studies. manual for teachers and students]. Moscow: Filomatis. 480 p. [In Russian].

11. Ankerstein, H.S. (1972) Das visuelle Element im Fremdsprachenunterricht. Stuttgart. 104 s. [In German].

12. Ellis, R. (1985). Understanding second language acquisition. Oxford University Press. 327 p. [In English].

13. Harmer, J. (2007). How to Teach English. Pearson Longman, Harlow. 288 p. [In English].

14. KraußH. (1972). Der Unterrichtsfilm. Ein Beitrag zur Mediendidaktik. Donauwörth. 204 s. [In German].

15. Saville-Troike, M. (2009). Introducing Second Language Acquisition. Cambridge University. Press. 206 p. [In English].